

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 15. marca 1870.

List 6.

Prirodoznanstvo ali fizika v ljudski šoli.

Učitelj. Ozrimo se po šoli! Kaj vse vidimo? S čim vidimo? Kaj ne, z očmi vidite. Kaj pa, ko bi mižali, ali bi tudi mogli vedeti, če so ktere reči v sobi?

Učenec. Se vé da; reči bi tudi ošlatali.

Učitelj. Kako pa še zvemo, da so tu pa tam kake reči? Ako bi, postavim, ure v sobi ne videli in ne ošlatali, kako bi pa vendar vedeli, da je v sobi? Ali, kako bi uganili, da so kake cvetice ali da je kako sadje blizo nas?

Učenec. Uro bi slišali, cvetice in sadje pa bi ovohali.

Učitelj. Zapomnite si tedaj: človek s čuti opazuje vse, kar je pri njem ali blizo njega. Vse tedaj, kar opazujemo s čuti in kar napolnuje prostore, da namreč na tem in unem mestu v ravno tem času nobena druga stvar ne more biti, imenuje se tvar ali tvarina, in vsaka v prostoru omejena tvar imenuje se telo. Povejte mi, ali je zrak tudi telo?

Učenec. To je da; sej zrak ima tudi svoj prostor, in zrak tudi čutimo, če z roko sim pa tje pomahamo.

Učitelj. Še bolj pa zrak čutimo takrat, kedar se giblje t. j. kedar veter vleče. Ali se pa zrak včasi tudi sliši?

Učenec. Tudi! Slišimo ga žvižgati pri vratih in pri špranjah na oknih, pa tudi okoli vogla pri hiši, kedar je huda sapa.

Učitelj. Vse, kar opazujemo s čuti, imenuje se natura ali priroda. Kako se je priroda prirodila, nam pové, prvi odstavek v „Katekizmu“, kjer je zapisano: „Bog je vstvaril nebo in zemljo in vse, kar je“. — Vidite, ljubi učenci, če prirodo pregledujemo in premišljujemo, spoznavamo s tem tudi bolj in bolj Boga, kateri je vstvaril in ohranjuje toliko

lepih in koristnih stvari. Če prirodo na tanko opazujemo, vidimo, da se razdeljuje v dva dela, in sicer v prirodo živih stvari in v prirodo neživih stvari.

Naštejte in zapišite prav veliko naj pred živih in potem tudi neživih stvari!

Ktere iz med teh opazujemo s sluhom, ktere s povohom?
(Prih. dalje.)

Stari in mladi Slovenec.

Straha.

S. Razun strahü je rabila vam tudi straha timiditas, strašivu - hlivü - šilivü, strašivica - šilivica homo timidus, i strašnikü; strahostü terror, strahati - ša - eši horrere, strahovati se timore.

Strüknäti.

O. Strüknä - neši pungere, strükü oestrus, kar strékü; strêka stimulus, strékalo, strékati - cati - aja i - ča pungere, stimulare.

S. Strêati nsl. eminere; čes. střeček oestrus, polj. stark stimulus. Tudi imate stroka centrum, linea, momentum temporis, čes. da iz strük pungere, stroka ergo vere est punctum cf. sroka.

Strümü.

O. Strümünü declivis, praeruptus, - mē - mo per praecipitia, strümglavü - vo deorsum capite, strümina - minina locus praeruptus.

S. Pa pišete tudi strümi - e - ica firmiter, proprie; strümiti se impetum capere, affirmare; nsl. ster meti stupere, stern montosus, stern pot, sternost, sternec, sternem itd.

Stryj.

O. Stryjka, stryjci, stryja patruus, kar nsl. stric, strynja ili stryna, stryja amita.

S. Stryjëšti filius patru; nsl. stričić patruelis, strinič, strniči; stričićna consobrina.

Strêluka.

S. Strêla sagitta, strêluka pa je stsl. fulmen p. gromna strelka; strêlište stadium, signum, strêlinica kar nsl. strelišče locus ad tela explodenda, hrov. strelarna - ica; strelja kar streljaj spatium quod sagitta pervolat, strêluba ars sagittandi.

Studü.

O. Studü a/m. pudor, studü b/m. i studí f., studení f. frigus.

S. Ta pomena ima beseda stud, ki sta ločiti toraj vedno na pr. studinü - enü frigidus i turpis, studenosti - denístvo - dostí frigus, studeniči puteus, fons, nsl. studenec, z d e n e c; studenča, z d e n c a v o d a fontana (cf. nsl. Studeno Kaltenfeld, Studenec Kaltenbrunn); studiti refrigerare; studovati pudore afficere, - vitü - vinü turpis, - dístvo pudor, studoslovíci qui turpia loquitur; še navadniše stsl. stydü pudor, stydükü turpis, stydilivü qui facile erubescit, stydèti erubescere; nsl. pristuditi komu koga verhasst machen.

Stigda - stègü.

O. Stigda, stigna, stigní f. platea, stiza - ica semita, stigno femur.

S. I nsl. stegna, stagne, hrov. stagna triebweg; steza in stezda nem. steg; stegno coxa, femur; plužno stegno buris; dostegnjača tibialia. Znamenito mi je stsl. stègü, stèžikü vexillum; stègovü - vinikü, stègonoša signifer; rum. stègü vexillum, sceptrum, stegar ahd. stange, and. stöng. f., ker mislim na svoje štengar - štangarje.

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje *Josip Levičnik*.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

V.

9. dan avgusta zjutraj je. Politehniška domača ura odbila je osem, in drobni zvonček zabingljá, klicaje zbrane in čakajoče učitelje v učne sobe. Pervo je bilo, da nam je bil po ministerijalnem komisarju g. dr. Lorencu začasno imenovan načelnik, t. j. nekako posrednik med imenovanim gospodm komisarjem in gg. docenti, t. j. ako bi zanaprej želel kdo te kaj vprašati, prositi ali se jim tudi kaj pritožiti, naj bi to naznanjal le načelniku, kateri je ob nalašč v to odločenih urah občil iz tega namena z dotičnimi gospodi. Za prvih šest dni nam je bil za II. razred imenovan kot zač. načelnik g. Henr. Brunnbauer iz Zg. Avstrijskega; — ker nam je bila pa po programu po preteklih teh dnevih napovedana nova

in prosta volitev, smo si bili izbrali za daljni čas kot načelnika g. dr. Gust. Zeyneka, učenika na graški pripravnišnici ter zeta slavnoznanega g. dr. Fr. Močnika, bivšega šolsk. svetovalca na Kranjskem. — Za navadne nauke, pri katerih ni bilo (razun na tablo) treba kakega posebnega poočitovanja, odkazane so nam bile sobe koj pri tleh na levem mostovžu. Da med letom tu sim niso hodili bolj odraščeni učenci, bile so nam priče — z nožiči močno rezane klopi. Da — na kar še nisem naletel nikjer, videl sem tu, da so bili oni obročki stolov, ki so nevarnosti malih nožičev naj bolj razpostavljeni, celó obiti — z železnim plehom. Kakor to za Dunaj tudi morebiti neverjetno doni, je pa vendar le res; — omenjam to tudi le zato, da se vé, da ima vsaka, tudi višja dunajska obertnijska šola, svoje „majstroviče“. — Gospodarstvu je bilo naj več časa odmenjenega (vsaki teden po 9 ur), in ravno tega nauka docent, g. dr. Wilhelm je prvi stopil pred nas. Priljubil se nam je bil koj prvi dan s podučevanjem, ker je govoril naj bolj umevno, glasno in tudi tako polagoma, da se je moglo po večjem skoraj vsemu poduku slediti s svinčnikom. *) Zato so si pa tudi učitelji, kateri so bili količkaj marljivi, ravno iz tega nauka naj več zapomnili in tudi za daljno djansko rabo v spominu ohranili. **) Posnel in priobčil bi sicer po večjem vse znamenitnejše reči iz svojih zaznamkov, ali ko bi to hotel, in bi se zraven oziral tudi še no mnoge demonstracije, razstegnili bi se moji spisi tako na obširno, da sam ne vem, kdaj dospel bi h kraju. Povedal bom torej od vsake reči le po večjem kaj.

V vvodu gospodarstvenega poduka naslikala se nam je naj pred podoba pravega in umnega gospodarja, kakoršen naj bo v svojem življenji, kako in zakaj naj obdeljuje zemljo. „Kmetijski gospodar,“ djal je g. profesor, „mora biti razumen, mora imeti za svoj imenitni poklic dušne in telesne

*) Veliko razvado imajo taki docenti, — in pravijo, da se po višjih šolah tacih ne manjka — ki pri poduku prenašlo govorijo, tako, da človek, če bi tudi nauk že na pol umel, komaj za mislimi more slediti. Kaj pa še le, če slušatelj uka ne umé? — Če ima tudi kaki ljudski učitelj tako navado pri poduku, znebi naj se je; zakaj ona se sme šteti med tiste, ki zaslužijo biti imenovane „šolski veliki grehi“. Pis.

**) Želeli smo si slušatelj II. razreda najeti stenografa, da bi nam bil pisal vse poduke; ali gg. docentom to ni bilo po volji. Škoda! — in še enkrat rečem, da škoda! Ti spisi se bili pač smeli imenovati — vsaj kar gospodarstvo zadeva — „učiteljeva zlata knjiga“. Pis.

zmožnosti, mora pa tudi biti véren in modro-pobožen in ne sme pripisovati ploda zemlje svojemu trudu, ampak spoznati in imeti mora samega sebe le kot posrednika višje previdnosti, po kateri Bog zemlji svoj blagoslov delí. *) Pa tudi močnodušnosti je kmetijskemu gospodarju potreba, kajti zadevajo ga pogostne britke poskušnje: nevihte, zime in druge raznoverstne nesreče, — za vsako nezgodo mora on pripravljen stati. Treba je, da je kmetovalec bistroviden, skušen, opazljiv, — da se v nikomur ne prenagli, da je pa tudi previden v obhoji z ljudmi in zlasti pazljiv pri kupovanju in prodajanju. Kmetovalec naj bode tudi dober in zvest deržavljan in natančen v spolnovanju svojih dolžnosti“. Oziral se je g. profesor tudi na korist dobrih vladinih vravnav, ki pa donašajo le sad, ako človek ni zanje vnemaren. Poudarjal je, da naj bo sicer kmetovalec konservativen, kar zadeva zvestobo, poštenje, pravodušnost; — deržati se mora gledé teh lepih čednosti zgledov starih prededev, to je prav; ali v oziru na gospodarstveni napredek naj se trudi hoditi po potih iznajdeb naših časov itd.

Oziramo na točko „kako“ se je kot na glavno nalogo kazalo na to, da naj kmetovalec, naj si bo že lastnik, oskerbnik ali najemnik zemljišča, pomaga mu k plodnosti in popolnosti; torej naj se trudi, da zemlji tudi on daje (da jo zboljšuje po umnem obdelovanju), in ne, da bi le od nje jemal in jo slabil.

Pri točki „zakaj“ navedene so bile potem koristi poljskih rastlin, zmed katerih nam nekatere dajejo podzemeljski sad n. pr. podzemljice (po naših krajih na Gorenškem ljudje krompir čez in čez pod imenom „podzemljice“ poznajo), repa, pesa; — drugi nadzemeljski pridelek, kakor lan, razna žitna in sočivska plemena, ki nam hkrati dajejo sad, slamo (stročje) in seme; — nekatere dajejo le perje, kakor tobak, zelje itd. Dalje rodijo polja in travniki razno pičo za živino, od ktere nasprotno prejemamo mnogo mnogo koristi, n. pr. meso, mleko, maslo, — rabimo jo dalje za vprego in za obdelovanje zemlje, dobivamo poslednjič od nje tudi gnoj i. t. n.

*) Navedel je gosp. profesor tu šaljivo neki nemški pregovor, ki je zelo enak našemu Kranjsko-dolenskemu, da namreč dobro vino vinčar pridelava, „cvička“ pa Bog dá. —

Vse to skupaj tedaj: odličnost življenja kmetijskega gospodarja v mnogem oziru, umno obdelovanje zemlje, in skerb za mogočno dobri pridelek mora se vjemati eno v drugo kot kolesca ure, ako si hoče zaslužiti častni naslov: „ta je moder, omikan, razumen in marljiv gospodar“. — (Dalje prih.)

Otroški vertec.

Poštenje nosi srečo.

(Svobodno poslovenjeno.)

Nekega rokodelca je bolezen, dragina in druge nadloge pripravila v take stiske, da je bil večkrat prisiljen dobroserčnih ljudi prositi pomoči, da je mogel sebe in svojo veliko družino saj za silo preskerbovati z živežem. Neki dan ga zopet huda sila priganja, da bi šel za pomoč prosit nekega miloserčnega moža, ki mu je že mnogokrat v hudih stiskah pomagal; toda ta dan blagega dobrotnika ni bilo doma; šel je bil po nekem opravilu več ur dalje od svojega domovja. Ker je bila rokodelčeva potreba silna, sklene, da hoče iti za svojim dobrotnikom tako daleč, da ga najde. Pot njegova pripelje pa ga na veliko cesto, na kateri je bilo zastran somenja v mestu vse živo ljudi, voz, živine in blaga. „O moj Bog!“ zdihne ubogi mož, „ko bi jaz saj to imel, kar ljudje na takih potih po nepotrebem potratijo, kako srečen bi pač bil!“ — Ko gre tako zamišljen svojo pot, priderči proti njemu voz poln sejmnjevavev, ki pa je silno urno dervil naprej. Mož gre žalostno svojo pot, premišljeva še vedno svoje stiske in tuge; — pa glej! kar ugleda sredi ceste ležati težak usnjati debel pas. Ko ga z veliko težavo vzdigne od tal, spozná, da je poln srebernega denarja. „Gotovo so zgubili ta denar oni popotni, ktere sem pred srečal, in so jo tako naglo podili naprej. Oh ubogi ljudje, kako zelo se bodo pač ustrašili, ko bodo zapazili tako veliko zgubo! rad bi šel za njimi, pa Bog vé, kje so pri taki nagli vožnji že! In, ali še dobim tudi res pravega, ki je denar zgubil?“ Tako govori mož sam s seboj! — Prav skerbno nese ta pas v bližnjo vas k gosposki, izroči ji denar, naj bi pozvedela, kdo ga je zgubil, in naj bi ga mu nazaj odrajtala. Še preden je dala gosposka svoj razglas med ljudi, že se je bralo v javnih listih, da je neki tergovec, ki se je iz sejma iz Z.— vozil, zgubil 2000 toljarjev srebernega denarja; hkrati je bilo

pa obljubljenih tudi 100 toljarjev v dar poštenjaku, kdor jih bi najdel, in nazaj odrajtal. Ni terpelo dolgo, in tergovec je bil zopet lastnik svojega zgubljenega denarja. Pošteno je izplačal tudi obljubljenih 100 toljarjev, in ko ubogi rokodelec ta denar sprejme, toči solze veselja. Z ganjenim srcem hvali Boga za tako nepričakovano in obilno pomoč. Tako bogat še ni bil vse svoje življenje. Rešeni so bili hude lakote on in družina; zraven pa je poštenu mož zopet mogel spešno delati pri svojem rokodelstvu in vtemeljiti si srečo za-se in za družino. Nikoli več mu ni bilo treba tarnjati: kje bom dobil kruhka, da jaz in moji lakote ne poginemo, in prav pogosto, ko je na večer po doveršenem delu sedel pri svoji družini, jim je z vneto besedo pripovedoval, kako Bog poplača tega, ki vanj zaupa in pošteno ravna.

Naj pravičnost in poštenje
Spremljate nas skoz' življenje!

Rodoljub Podratitovski.

P r a v i l a

učiteljskega društva v Černomlju.

(Poterdila jih je c. k. vlada 12. februarja 1870.)

I. Društvena naméra.

§. 1. Naméra društva je, da se udje skupno duševno izobrazujejo, in da se ljudske šole sploh boljšajo.

II. Pripomočki, da se ta namen doseže.

§. 2. V ta namen se bodo sklicovali periodični ali občasni shodi, pri katerih se bo razgovarjalo o budivnih šolskih vprašanjih, o didaktično pedagogičnih in sploh o znanstvenih rečeh.

§. 3. Društvo bode izide svojih obravnav pošiljalo pedagogičnemu listu „Učiteljskemu Tovaršu“, da jih bode razglaševal.

§. 4. Društvo bo imelo tudi knjižnico za svoje ude.

§. 5. Za svoje stroške bode društvo pobiralo pri društvenikih letne doneske.

§. 6. Društvo je vstanovljeno ali osnovano za vse učitelje černomeljskega okraja.

III. Društveniki.

§. 7. Društveniki se dele: *a)* v prave, *b)* v neprave ali odporne, *c)* v dopisujoče in *d)* v častne ude.

§. 8. Pravi ud je lahko vsak učitelj v černomeljskem šolskem okraju.

§. 9. Za podpornega uda se vsakdo v društvo sprejme, kteremu je v resnici mar za boljšanje ljudske šole.

§. 10. Dopisujoči udje so lahko vsi zunaj črnomeljskega šolskega okraja stanujoči učitelji in šolski prijatelji, ako prosijo za sprejem v društvo, in jih odbor sprejme. Dopisujoči udje ne plačujejo društvenine.

§. 11. Častne ude imenuje društvo tiste, kteri so si posebne zasluge za šolstvo pridobili.

§. 12. Razun pravih in podpornih udov, ki so društvo osnovali, ima se tudi vsakdo za vstanovnika, kteri o začetku društva 5 gl. plača. Imena vstanovnikov se bodo zapisovala v spominsko knjigo ali v pametnik.

§. 13. Društvo si bode tudi pridobivalo dobrotnikov, kteri ga bodo prostovoljno z denarjem podpirali. Vsakdo, kteri društvu podari 5 gl., zaznamoval se bode za dobrotnika v spominsko knjigo ali v pametnik.

IV. Sedež in pečat društva.

§. 14. Društvo ima svoj sedež v Črnomlju in pečat z napisom „Učiteljsko društvo v Črnomlju“.

V. Pravice društvenikov.

§. 15. Vsak pravi društvenik ima pravico: *a)* da voli ude za društveno vodstvo ali v odbor, in da je tudi lahko sam voljen; *b)* da v zborih nasvetuje, in da se vdeležuje razgovorov in glasovanj; *c)* da sme kakega vnanjega prijatelja s pervosednikovim dovoljenjem v zbor pripeljati; *d)* da si iz knjižnice izposojeuje časopise, bukve in muzikalije in, *e)* da lahko drugega pravega uda pooblasti, da namesto njega v zboru glasuje. Imeni pooblastivca in pooblastenca se morate pa saj dva dni pred zborom naznaniti, ali pa se pooblastencu dá pooblastilo, ki mu je za izkaz. Pooblastenec pa sme nadomestovati le enega društvenika. Zadostuje pa tudi, ako zadržanec pismeno zboru pové svoje želje in misli. Pri glasovanju veljá njegov glas tisti stranki, ktera njegovo pismo poterdí.

§. 16. Nepravi ali podporni, dopisujoči in častni udje imajo vse pravice pravih udov, le voliti ne smejo in voljeni ne morejo biti.

Vsaki ud dobí „sprejemnico“ v dokaz, da je sprejet v društvo.

VI. Dolžnosti društvenikov.

§. 18. Vsaki pravi društvenik plača precej, ko se v društvo zapiše, 1 gl. vstanovnine in potem 2 gl. v polletnih obrokih naprej.

§. 19. Vsaki podporni ud mora vpisnine 1 gl. plačati in potem še naj manj 1 gl. na leto.

§. 20. Kdor pred koncem društvenega leta, ko ga je že blagajnik opominjal, društvenine ne plača, se izbriše iz društva.

§. 21. Društveno leto se začénja 1. oktobra (prvo se začénja po poterdbi pravil) in se končuje 31. avgusta.

§. 22. Ako hoče kdo v zboru o kaki reči govoriti, mora to saj en teden popred društvenemu ravnateljstvu naznaniti.

VII. Gospodarenje.

§. 23. Gospodarenje oskerbuje odbor.

§. 24. V odboru so: *a)* pervosednik, ki je ob enem tudi knjižničar, *b)* pervosednikov namestnik in blagajnik, *c)* zapisnikar in *d)* dva odbornika.

§. 25. Udje tega odbora se volijo za eno leto; dosluženi se smejo zopet voliti.

§. 26. Odbor sklicuje četertletne zборе in pervosednik sam tudi odboro ve seje, jih vodi, začénja in sklepa, vodi obravnave, daje in odteguje besedo, podpisuje za zapisnikarjem vsa društvena pisma, in ima tudi pravico, sklicovati še posebne shode, ako je treba. Odbor (o posebnih zadevah pa tudi pervosednik sam) zagovarja društvo proti vnanjem in gosposkam. Kot knjižničar mora časopise, knjige itd. pravim udom po določenem redu pošiljati, vse književnične zadeve zapisovati in nove knjige kupovati, za kolikor odbor dovoli.

§. 27. Ako bi bil pervosednik zadržan, prevzame njegov namestnik društvena opravila, in kot blagajnik pobira in shranjuje denarje in mora pred koncem društvenega leta odboru razločen račun predložiti.

§. 28. Zapisnikar oskerbuje vsa pisanja in podpisuje s pervosednikom vsa društvena pisma; on odloči v začetku zborov, kaj je potrebno za sklepe, da bodo veljavni, prebere dospejoče ali sprejete nasvete, zapisuje o njih potrebne opazke, vpisuje ude, in ima tudi pametnik ali spominsko knjigo.

§. 29. Odbornika se morata vdeleževati vseh posvetov o različnih nasvetih.

§. 30. Odbor more le tistikrat veljavno sklepati, če so najmanj trije udje pričujoči. Nadpolovična večina glasov odloči. Pri enakem številu glasov razsoja pervosednik.

§. 31. Pravila se smejo le v občnem zboru prenarediti z večino dveh tretjin pričujočih udov.

VIII. Prepiri o društvenih rečeh.

§. 32. Prepiri o društvenih rečeh med udom ali z odborom se razsodijo naravnost pred izbrano sodnijo. Vsaka stranka voli v ta namen dva namestnika, in ti volijo petega za prvomestnika.

IX. Razdružba društva.

§. 33. Da se veljavno sklène, ali naj društvo neha, ali ne, treba je, da ste dve tretjini udov pričujoči.

§. 34. Ako bi društvo nehalo, določi zbor, v kakošen prid naj se oberne društveno iménje.

Učiteljsko društvo za Kranjsko.

Odbor učiteljskega društva za Kranjsko je imel 28. preteč. m. ob 10. dopoldne v IV. razredu mestne glavne šole svojo tretjo sejo, h kateri je povabil tudi sploh družabnike tega društva. Iz med odbornikov so bili nazoči gg.: L. Belar, Fr. Govekar, Bl. Kuhar, M. Močnik, A. Praprotnik, Fr. Raktelj in Iv. Tomšič. Iz med družabnikov so bili tu č. gg.: Jan. Rozman, vodja mestne glavne šole in dr. Juri Šterbenec, duhoven pri sv. Jakobu, iz dežele: Lovro Arko, Jan. Borštnik, Jernej Čenčič, Fr. Cerar, Fr. Golmajer, Jan. Kogej, Marka Kovšca, Martin Krek, Valentin Krek, Fr. Levstik, Fr. Pfeifer, Val. Telban, Juri Uranič, Fr. Zorè.

Predsedoval je A. Praprotnik, zapisoval pa M. Močnik.

Pervosednik nagovori zbrane nekako tako le:

Dragi bratje učitelji!

Odbor učiteljskega društva ima in začénja danes tretji shod, h kateremu je povabil tudi sploh družabnike tega društva, da bi se vdeleževali današnjih važnih obravnav. Veselo vidim, da vas je, ljubi bratje učitelji, precej tukaj, ki ste prišli zborovat v našo in gotovo tudi v svojo pravo družčino. Prosti zbori so živa priča da učitelji hočemo napredovati. Priserčno vas tedaj pozdravljam in vam kličem: Dobro došli!

Bratje! minulo je leto, kar smo osnovali svoje društvo. Mnogo upanja nam je učiteljem pretečeno leto cvetelo, a malo, malo dobrega sadú doneslo. Pregovor pravi: „Dobra reč se muzdi“. Ta resnica naj nas tolaži in naj nam daje upanje, da se bo de to, kar se je za naše šolstvo in učiteljstvo dobrega pričelo, tudi lepo dokončalo; napake pa, ktere kažejo skušnje, naj bi se odpravile! Ne more se nam učiteljem očitati, da bi se bali dela na polju, kterege obdelujemo „v potu svojega obraza“. Radi se trudimo in hvaležni smo za vsako malo stvarico, s ktero se nam le količkaj priznava prizadetje. Tudi učiteljsko društvo ima pri vsaki priliki pred očmi svojo namero, da bi učitelji duševno in materijalno napredovali, in da bi se domače ljudske šole vsestransko boljšale.

Prošnja, ki smo jo izročili deželnemu odboru, do sedaj ni imela takega vspeha, kakoršnega smo pričakovali. V zadnji odborovi seji smo se tedaj namenili, da bodemo kranjski učitelji še dalje in tako dolgo terkali, dokler ne pridemo do svojih pravic, kajti materijalno stanje je, akoravno le vnanja — vendar le perva pogoja boljšega šolstva in učiteljstva.

Po sklepu v drugi odborovi seji je društvo na svetlo dalo prvi „Imenik ljudskih učiteljev na Kranjskem“. Začetek ni bil lahek; če je tedaj sim pa tje kaj pomanjkljivega, prosimo, naj bratje učitelji ne bodo nevoljni; vprihodnje bode bolje. Natisnili smo 500 iztisov „Imenika“; vsem udom smo ga razposlali, vendar, če ga kdo ni dobil, naj se oglasi, ker jih imamo še dovolj; pro-

dalo se jih je malo; društvo bode moglo naj več vse stroške samo plačati. Šolske postave od 14. maja preteč. l. nismo pridjali „Imeniku“, ker še poterjene slovenske prestave nimamo, nemško pa je „Uč. Tovarš“ prinesel. — Svoje sobe društvo še nima. Prosil smo deželni odbor, da bi nam bi bil o tej zadevi kaj pomagal, toda tudi brez vspeha. „Učitelj naj čaka!“ — je pregovor, ki nam ga vriva sedanja osoda; toda sedaj ni čas, da bi človek čakal, ker se ves svet giblje in hitreje živi, kakor nekdaj. Sedaj bodemo slavno predništvo ljubljanske hranilnice prosili za društveno sobo ali za kako drugačno pomoč. Hranilnica je poslednji čas dobrotno ozirala se tudi na domače šolstvo; upamo, da bode tudi naše mlado društvo kolikor toliko uslišalo, ker je v tesni zvezi z napredkom ljudskih učiteljev in z zboljšanjem ljudskega šolstva na Kranjskem. Do časa, da dobimo svojo sobo, pa imamo časopise in knjigarnico v mestni šoli, kjer vsak lahko časopise in knjige bere ali dobiva.

S dopisom slavne deželne vlade 14. maja pr. l. je društvo dobilo v pretres g. Haberleithner-jev načert za telovadstvo. Odbor je ta načert preudaril in odobril s pristavkom, da naj bi pri telovadbah v naših ljudskih šolah posebno se še na to gledalo, da bi se te vaje v mestih ozirale na posebne obertnijske razmere, na deželi pa na gospodarska opravila itd. in da bi bilo telovadstvo vselej združeno z narodnimi igrami, veselicami, s petjem itd.

Z dopisom 8. svečana t. l. pa je društvo dobilo v pretres Matičino knjižico „Nauk o telovadbi“, II. del, katero odbor za ljudske šole živo priporoča.

Naj ljubši pa nam je bil dopis blagorodnega deželnega pervesednika žl. Konrada Eybesfelda 5. svečana t. l., s katerim je društvo dobilo 100 gold. iz Pflügelnovce zapuščine za svojo knjigarnico. Odbor se je za ta blagi dar javno zahvalil; mi zbrani pa v znamenje preserčne zahvale vstanimo in recimo: „Bog nam daj še mnogo takih verlih dobrotnikov!“

(Zbor vstane, in to novico sprejme s slavoklici na blagega gospoda deželnega poglavarja.)

Potem se prestopi na dnevni red, in na versti so

1. pomenki o telovadbi.

Pervesednik govori o ravno izdani Matičini knjigi „Nauk o telovadbi“, in pravi, da učitelji bodimo „Matici“ hvaležni, ker nam je podala prvo slovensko knjigo o telovadbi. V priporočilu do slavne vlade odbor priporoča tudi I. del te knjige posebno za spodnje razrede.

G. Kovšca (učitelj iz Selc) misli, da telovadbe niso kaj primerne za šole po deželi; otroci pridejo že vturjeni in spehani v šolo — večkrat po eno uro daleč; plezati in skakati se pa mladina tako vadi.

G. Borštnik (učitelj iz Šmarje) je tudi te misli, in pristavlja, da otroci večkrat komaj čakajo, da pridejo domu, da jim tedaj za telovadbe manjka časa.

G. Močnik odgovarja na to: Vlada tirja nauk o telovadbi, in od tega tudi ne bode odjenjala, ker je ta nauk nekako v zvezi z novo vojno postavo; tudi se ne more misliti, da bi vlada ne vedela in ne poznala razmer po deželi. Kedar se govori o telovadbi, naj več vsak le misli precej na vaje na orodji, a to ni tako; proste vaje (kakor se p. vadijo učenci mestne glavne šole) imajo namen, da mlado telo urijo v gibčnosti, in prihodnjim vojakom bode to zelo koristilo. Tudi bi ne bilo napačno, ko bi se mladina sim pa tje prav po vojaško vadila.

G. Tomšič (učitelj v c. k. normalki), ki tudi podučuje v telovadbi, pravi, da se take proste vaje tudi v šolski sobi lahko izvršujejo, in tako naj bi se tudi na kmetih ravvalo. Kjer so dečki in dekleta vkup v šoli, naj bi se dekleta popred domú pustile, in dečki naj bi se telovadili.

Pervosednik dostavlja k temu, da smo učitelji že davno, ko pri nas še nobeden ni mislil na šolske telovadbe, otroke učili že telovaditi. Že v prvem razredu smo jih vadili ravno sedeti, vstajati in stati, po dva in dva v versti hoditi, vkupno ali v zboru govoriti, i. t. d.; če se tedaj takim in enakim vajam še kaj dodá, je to že dobra telovadba y začetni šoli.

G. Kovšca pravi: Če bode telovadba obveljala v ljudski šoli, naj bi se pa skerbela, da bi učitelji, ki niso izurjeni telovadci, učili se sami telovaditi popred, preden učé druge. Iz samih bukvic se nihče ne more tega dovolj naučiti. Slavna vlada naj se naprosi, da bode o šolskih počitnicah (kakor je že neki dopisnik iz Notranjskega v „Tov.“ nasvetoval) sklicala učitelje iz dežele v Ljubljano, in tù naj se na državne stroške naučé nekaj naj potrebnejih vodil pri telovadbi.

Pervosednik bere tudi pismo leškega učitelja na Gorenškem, kateri tudi priporoča to misel: Gorenski učitelji nasvetujejo, da naj bi se mlajši učitelji o šolskih praznikih poklicali v glavno mesto, kjer naj bi jih izurjen učitelj telovadbe učil telovaditi, da bi s telovadbami ne škodovali več, nego koristijo, kajti večina učiteljev je, ki še ne vedó, kaj je telovadba. Tudi naj bi se preskerbela, da bi učitelji knjigo „Nauk o telovadbi“ brez plače dobivali.

Sprejme se g. Kovšcev nasvèt: Slavna c. k. vlada naj se naprosi, da o šolskih počitnicah pokliče na svoje stroške saj nekaj učiteljev v Ljubljano k telovadnemu poduku.

2. Pomenki o pisanji.

G. Gerkman pravi med drugim, da nauk v pisanji (ali lepopisji) mnogo zavira to, da učitelji za posamne čerke ne rabijo enakih oblik; eden hvali to, drugi drugo obliko; vendar pa bi bilo želeti, da bi učitelji v enem kraji, pa tudi v vsi deželi pri pisanji imeli enake oblike. V ta namen naj bi bile pisne čerke in vaje v „Slov. Abecedniku“ vrezane, da bi veljale za zgled pisnim vajam, po katerih naj bi se učitelji ravnali. Predlaga tedaj: Pri drugem

natisu „Slov. Abecednika“ naj se vse to, kar je sedaj v Abecedniku v prvih pisnih vajah natisnjene, natisne z vrezanimi lepimi pisnimi čerkami. Ker pa pisne čerke v „Slov. Abecedniku“ niso in ne morejo biti vversteni strogo po lepopisnih pravilih, naj bi se pa slovenski lepopisni zgledi še posebej v posebnih številih in tudi v zvezkih natiskovali in prodajali.

G. L. Arko (učitelj iz Zagorja) dostavlja, da naj bi se zraven Abecednika tudi „Pervemu“ in „Drugemu berilu“ pridevalo nekaj lepopisnih vaj.

G. Močnik pa pravi, da naj bodo berilne vaje, ktere so tiskane s pismenimi čerkami, tudi enake oblike, kakor jih imajo lepopisni zgledi, potem bi odpadla posebna potreba lepopisnih zgledov.

Temu se ogovarja v tem smislu, da tiskane čerke niso nikdar enake v baker vrezanim čerkam, da ravno zaradi tega ne odpade potreba posebnih lepopisnih zgledov.

Sprejmeta se prva predloga.

Pervosednik bere pisma g. Lunder-a, učitelja z Berda, v katerem pojasnjuje navadna vodila pri pisanji in pravopisji. Zbor se v obče vjema s temi vodili.

G. Belar govori o plegnih črtah pri pisanji, in sicer o takih, v katerih se uri ne le samo prava lega, temuč veliko bolj tudi prava natančna oblika posamesnih čerk.* To pokaže g. Belar tudi na tabli. To njegovo vodilo pri pisanji odobrijo vsi nazoči, in g. Belar prevzame nalogo, da sestavi popolni načert tega svojega načina pri pisanji po pisnih tablicah in knjižicah.

Sklene se, da naj se slavna c. k. vlada naprosi, da se hoče prizadeti v tem, da c. k. založba šolskih knjig prevzame založbo takih pisnih tablic in knjižic.

3. Nasvéti o učiteljski knjigarnici.

Pervosednik vpraša, kako bi se blagi dar 100 gold. naj bolje za knjižnico obernel, in nasvetuje: a) stare knjige in časopise naj bi se zvezali, da bi se kaj ne pogubilo, ker pedagogični časopisi imajo kolikor toliko svoje stalne veljave; b) za ostale denarje naj bi se nakupilo novih dobrih pedagogičnih knjig.

Sklene se: učiteljsko društvo naj pristopi kot letni ud k društvu „Slov. Matic“ in k društvu „sv. Mohorja“. Kolikor pa se bode moglo z denarnimi močmi izhajati, naj se oskerbé naj pred naslednji časopisi in knjige: „Praktischer Landwirt“ (časopis), „Besednik“ (časopis), Die sanitätspolizeiliche Ueberwachung höherer u. niederer Schulen u. ihre Aufgabe (dr. Fried. Falk, Berlin, Leipzig, Weith u. Comp. 1868), Chronik des Volksschulwesens (Wolfram, Altona), knjiga škofa Doupanlounpa o izreji, Lehrbuch der Erziehung und des Unterrichtes von Alois K. Ohler (Mainz, Verl. von Fr. Kirchheim 1862).

*) Ta g. Belarjev govor prinese prihodnji „Tovarš“.

4. Kako bi se učiteljem na korist bolje vravnala družba v pomoč vdovam in sirotam ljudskih učiteljev na Kranjskem?

Pervosednik pravi, da je učiteljsko društvo po §. 2. društvenih pravil opravičeno, da se poteguje za pravice ljudskih učiteljev in da tedaj tudi preudarja, ali je sedanje vdovsko društvo učiteljem na korist vravnano, ali ne.

Preden se o tej važni točki dalje obravnava, stopijo v zbor c. k. deželni šolski nadzornik g. dr. A. Jarc.

G. Gerkman poroča o delovanji dosedanjega odbora pri vdovskemu društvu, in pravi, da je račun popolnoma izdelan, da se je predložil slavni c. k. deželni vladi; vsa društvena pisma z obligacijami vred ima pa ravnatelj g. K. Legat, kjer jih vsak društvenik more videti. To društvo ima sedaj že precej lepo premoženje, in sicer 23.033 gold. v obligacijah in 34 gold. 94 kr. gotovine.

G. c. k. deželni šolski nadzornik razjasnujejo zadevo zastran računa, ter pravijo, da se je vladi predložil le posnetek (Extract) računa brez posebnih doklad. Vlada je poslala pregledane račune konzistoriju nazaj, in naj bolje bi bilo, da bi se sedaj društvo samo ganilo in ukrenilo, kar vidi, da bi bilo potrebno.

G. Gerkman pravi: Jaz sem mnogo pisaril pri vdovskem društvu in sem račune sestavljal; poslednjič pa je odbor vse račune dal vradniku g. Tomasu, da je vse to še enkrat pregledal. Sklep računa je s koncem meseca decembra preteč. l. Vladi se je res le posnetek računa predložil, ker se je reklo, da je to dovolj. On (Gerkman) tedaj nasvetuje: a) odbor učiteljskega društva naj odbor vdovskega društva prosi, da skliče občni zbor vseh udov društva v pomoč vdovam in sirotam; b) učiteljsko društvo naj koj danes voli oddelek peterih udov, kateri naj pravila vdovskega društva pretresa in potem v občnem zboru tega društva potrebne spremembe nasvetuje.

Sprejme se ta predlog. V oddelek za pretresovanje pravil se volijo: Gerkman, Govekar, Praprotnik, Tomšič, Uranič.

G. Uranič vpraša, kam in komu in do kdaj naj se sedaj (začasno) plačuje letnina vdovskega društva.

Sklep: Plačuje se namestniku društvenega prednika, ravnatelju g. K. Legatu; vnanji udje pa naj plačujejo te doneske pri c. k. okrajnih gosposkah. Ta predlog naj se naznani prednikovemu namestniku vdovskega društva, pa tudi slavna c. k. vlada naj se naprosi, da bode c. k. okrajnim gosposkam naročila, da bode te doneske sprejemala in odrajtovala na odmenjeno mesto. Zadnji obrok za letošnjo letnino naj bi bil pa do konec meseca aprila. Imena tistih, ki plačajo za leto 1870., naj se naznanjajo v „Tov.“

5. Nasvétí posamnih družabnikov.

G. Gerkman nasvetuje, da bi se tudi učiteljice sprejemale v učiteljsko društvo.

Sklene se: Učiteljice morejo s tistimi dolžnostimi in pravicami pristopiti v učiteljsko društvo kakor učitelji.

Pervosednik prebere g. Erkerjevo pismo, v katerem (Erker) nasvetuje, da bi bili šolski prazniki po deželi v ravno tem času kakor so po mestih.

Nazoči učitelji pa so teh misli, da so sedanji šolski prazniki po deželi v prav primernem času (meseca septembra in oktobra), in če se bodo prazniki po krajnih okoliščinah kje kaj prenejali, bode to določil krajni šolski svet, kateri naj bi se kmali sestavil.

G. c. k. deželni nadzornik pravijo, da se bodo šolske oblasti tudi pri nas kmali ustanovile, ter zagotavljajo učiteljem vladine pripomoči. Tudi omenjajo, da bodo za tistih 1000 gold., ktere je hranilnica darovala za šole, nakupili in razdelili učilnih pomočkov, knjig, pisalnega orodja i. t. d.

Pervosednik se vsem zbranim serčno zahvaljuje za vdeleževanje pri tem shodu, ter jim priporoča sterpljivost in značajnost — posebno pa se priklanja g. c. k. deželnemu šolskemu nadzorniku, in jih prosi, da bi, kakor do sedaj, tudi še dalje podpirali prizadevanje in dobro voljo ljudskih učiteljev.

Sklep seje ob $\frac{1}{2}$ 1 opoldne.

Po sklepu seje dobilo je predništvo uč. društva pismo g. Fel. Stegnarjevo iz Idrije, v katerem (g. Stegnar) razlaga lepopsne vaje, zemljepisje in petje v ljudski šoli. Vse to pride pri prihodnji odborovi seji na versto.

Zbrani učitelji so se razšli zopet z naj lepšim upanjem v boljšo prihodnost, ktera nam kmali pridi!

Umetnost.

Naš spretni skladavec lepih napevov, g. Anton Nedvĕd, je zopet dal na svetlo delo, ki bode gotovo razveselilo vse domaĉe pevce in prijatelje te lepe umetnosti. Prišli so v založbi Ceško-Tila v Ljubljani v krasnem praškem natisu na svetlo trije zvezki pod imenom: Vsem slovanskim pevcem! 6 moških zborov, zložil Anton Nedvĕd (op. 8.). — Zvezek I. ima: „Moj dom“ (poleg ĉeske pesni: Tam, kde venĉi“, posl. S.) in „Popotnika“ (besede Strelove). Partitura in glasi. Cena 60 kr. — Zvezek II. ima: „Domovino“ (besede A. Praprotnikove) in „pesem lovĉevo“ (besede Marnove). Partitura in glasi. Cena 60 kr. — Zvezek III. ima: „Zvezdi“ (besede Krekove) in „Slovenska deželca (besede Razlagove). Partitura in glasi 60 kr.

O tem odličnem delu kritike pisati se ne prederzujemo. Kteri iz med teh napevov je lep, lepši in naj lepši, naj sodijo umetniki, pa tudi pevci, ki imajo o tej stvari še nepo-

kvarjeno pravo pevsko čutje. Učitelji, ki hrepenete po uzoru lepega petja in vsi lepoznavski pevci in pevke, kupite te pesmi in pojte jih! Okušali bote slast lepega petja!

Ogled po šolskem svetu.

Iz Ponikve pri Celji. (*Učiteljsko društvo.*) Živi časi so prišli za učiteljstvo, vse se giblje, poprašuje, posvetuje v sladki nadi na boljšo prihodnost. Ognjišče tega življa so nam učiteljska društva. Tu pa tam že lepo cvetó učiteljska društva, samo v lepem savinskem Celji je nekako spal taki klic, kterega je pred dvemi letimi sprožil g. Jakob Škoflek. Preselil se je bil v Mozirje, in ž njim je potihnilo vse. Učitelji v tej okolici so žalovali po svojem tovaršu, posebno ker ni nobeden tega dela prevzel, da bi to podvzetje naprej tišal. Zategadel nam je g. Vučnik, nadučitelj v Vojniku, obudil veselje, ko smo čitali njegovo vabilo v „Schulzeitung“ 20. februarja. Oživel je misel in to toliko potrebno reč sprožil. Povabil je učitelje, celjskega okraja in okolice, da bi se zadnji dan februarja sošli v Celji, v mestnem šolskem poslopju. Snidelo se nas je precej, ali marsikterega tovarša smo še pogrešali, posebno iz laškega okraja, ravno pri železnici; znabiti je kteremu pustni čas kriv bil, da ni prišel; mlačnosti si ne mislimo.

G. Vučnik zbranim učiteljem poudarja, potrebo uč. društva, ktera so že povsod vstanovljena, in mi skorej naj dalje čakamo, da smo brez društva v sedanjem živem času. Naznanil nam je pravila uč. društva s sedežem v Celji, ktera smo odobrili in deželni vladi predložili. Zagotovili smo se, da bo vsak učitelj daleč krog Celja pristopil k temu društvu, in vsaki ud se bode trudil, da bi še več udov pridobil tako, da ne bode nobenega učitelja daleč in široko v tem okraju manjkalo v društvu. Upamo, da bode to naše društvo postalo čvrsto, košato drevo, ktero nam bode prinašalo obilnega sadú. Dragi bratje, slovenski učitelji! kedar bodo društvena pravila potejena, in nas bode g. Vučnik zopet klical, pojdimo za njegovim glasom, kažimo se, da nismo zadnji, da ne zamarjamo svojih dolžnosti in lepe priložnosti k našemu daljnemu izobražovanju in napredku! Delajmo si čast! V društvu se bodemo okrepečevali, pogum dobivali in se za svojo dobro reč vneli. V društvu je moč! Hvala našemu početniku! Bog nam daj pa pomoč, da dosežemo svoj lepi namen! J. Ž.

Iz Gorice. Tukaj je voglar P . . . svojega sina zapisal v prvi slovenski razred, pa ga je hitro za nekoliko dni v prvi laški razred preselil. Omenjeni fantič je imel dobro glavico, torej je bilo dotičnemu učitelju žal po pridnem otroku. Zarad tega vpraša učitelj P . . . , zakaj da je to storil. On pa mu odgovori: „Zarad tega, ker vem iz skušnje, da so otroci, ki hodijo v laške razrede, veliko bolj srečni mimo onih, ki hodijo v slovenske. Tega sem se pri svojem starejem sinu prepričal, ki se ni kaj dobro učil. Izostal je iz šole in je postopač. Ako bi bil pa italijanskega jezika zmožen, bi bil lahko

že pred dolgo časom postal pisar. Ravno to mi je tudi kupec g. N... svetoval, da bi fanta dal v italijanske šole. Obljubil mi je, da ga po preteklih treh letih v svojo štacuno za pomagачa vzame. Po tem takem lahko upam, da se otrok nikakor ne bode zgubil!“

Tako je sedaj pri nas. Upajmo pa boljše prihodnosti! — a —

Iz Idrije. Kedar imam koliko kaj gradiva, ki ga morem „Tov.“ poročati, me vselej veseli, in nekako dobro mi je pri sereu, ko se lahko pomenkovam z našim domačim šolskim listom.

Ta dobrodejni čut mi že pravi, da si „Tovarš“ naš odkritoserčni in pravi prijatelj; tvoj 9letni trud za zboljšanje in povzdigo revnega učiteljskega stanu pa to djansko spričuje. Pogovarjati in posvetovati se s takim prijateljem je potem gotovo prijetno in koristno. Srečni smo še tedaj učitelji, da imamo svoj domači šolski časnik, iz kterega zajemamo duševne hrane in kateri zagovarja naše pravice.

Danes nadaljujem o naših učiteljskih posvėtih. V zadnjem dopisu („Tov.“ od 1. feb.) sem omenil že 9 sej. Število naših posvetovanj se je narastlo na 14. V zadnjih 5 sejah smo se razgovarjali: 1. o osebnostih in temperamentih človeških sploh, zlasti pa otroških; o ravnanji z otroci različnih prirojenih osebnosti; o vedenji učiteljev različnih temperamentov; 2. pomenki o nauku v prirodopisu, zlasti gledé na rabo naših ravnokar dobljenih stenskih tabel; 3. nekoliko o očitnih šolskih spraševanjih.

Pervi nauk je razlagal šolski vodja, ter je kazal, kakošna je mlada kri in osebnosti otroške, in je potem svetoval, kako naj se ravná z otroci različnih prirojenih lastnosti. Konec te točke je bilo razgovarjanje o tem, kako se učitelji različnih temperamentov v šoli vedejo. Prijetno je opazovati, kaj ima ta pa ta temperament dobrega, kaj slabega; kaj je n. pr. hvalevrednega pri lahkokervnem in toplokervnem učitelju, in kaj je zopet napačnega pri hladnokervniku in težkokervniku. Ta oddelek znanstvene pedagogike je res važen in splečalo bi se, da bi se, obširno pretresal, kajti učitelj mora paziti, da njegov prirojeni temperament pri izreji otrok ne prevlada.

O drugi točki — koliko in kaj naj se uči v šoli iz prirodopisja in kako naj se ta nauk obdeljuje — sklenilo se je, da se je naj pervo po šolskih knjigah ravnati treba. Kjer so pa te pomankljive, naj učitelj dodaja iz drugih pomočnih knjig in iz svoje lastne zaloge. Med slovenskimi pomočnimi knjigami se naj bolj priporočajo: „Živali v podobah od Erjavca za živalstvo, za rastlinstvo pa Tušekovi „Štirji letni časi“. V teh knjigah je vse v lepih, lahkoumevnih podobah razpravljeno in učitelj si lahko iz njih potrebno poišče. Rudninoslovje, ki je sicer tudi važno, se pa ne more posebno obširno razkladati. *) V šoli naj se le kažejo ali saj omenjajo navadna kamenja in koristne kovine. Sploh pa naj se pri prirodopisu pretresajo le tiste stvari, ki so v bližnji okolici in ki so človeku v korist ali pa v škodo. (Kako naj se v ljudski šoli ravná s prirodopisom, o tem hočem pri priložnosti še kaj več pisati. **)

*) Tudi Tomšičevo „Prirodoslovje v podobah“ je koristna knjiga.

**) Prosimo!

Potem smo se pogovarjali o namenu očitnih šolskih spraševanj in se vsi v tem načelu zedinili, da naj te spraševanja pričujočim kažejo, kaj so se otroci med letom naučili. Pisal bi tudi v tej stvari kaj več, pa pregledal sem „Tov.“ tečaje in videl, da je to polje bilo že nekterikrat obdelano.

Naj še povem, da so bile očitne skušnje pri nas še le perve dni meseca sušca. Častiti bralci naj mi dovolijo, da se tudi še spominjam našega učiteljskega društva. Kmali bode leto, kar je bilo ustanovljeno. Potrebo združevanja so spoznali tudi učitelji, in blagi namen društva je privabil takrat lepo število udov. Po dolgem prenehanji je še le zadnji čas pristopilo zopet nekaj učiteljev k društvu. Veliko jih je pa, ki se še vedno obotavljajo, izgovarjaje se z vzroki, med katerimi je morda eden veljaven — namreč pomankanje „evenka“ — z drugim (!), ki se simtertje sliši, si pa učitelji sami dadó kaj slabo spricalo. —

Hvalevredno je, da je odbor uč. dr. zopet zboroval. Svet tedaj vidi, da učitelji obračamo ves prosti čas v svoje izobraževanje.

Le škoda, da veliko povabljenih udov v hudi zimi ni moglo priti k zboru. Zastran tega naj bi pa, kakor odbor želi, pismeno pošiljali zboru svoje nasvete in opombe, in se tako duševno vdeleževali skupščine, ki sklepa o njihovih važnih zadevah. Le na noge, dragi sobratje, delajmo neprenehoma, in ne obupajmo! Morda kmali pridejo že zdavno prerokovani časi, ko bode solnce sreče obsijalo tudi učiteljski stan!

J. L.

Iz Selc. Dragi mi „Tovarš!“ Dovolj mi, da ti tudi jaz nektre čertice dopišem! Nimam ti sicer kaj posebnega dopisati, ali vendar upam, da boš ta moj sestavek blagovoljno sprejel. Tvoj predzadnji list me je jako razveselil, ko nam je zopet naznanil, da je 12 učiteljev (kar jim iz serca privošim) z zavodom blagega rajnega Metelkota (Bog mu daj večni raj!) obdarovanih. Nek pisatelj iz med gorenjskih hribov se v 3. listu „Uč. Tovarša“ pritožuje, kakor da bi se pri podelovanji teh daril ne ravualo vselej prav na tanko po blagi volji rajnega gospoda volilca. Tudi jaz se vjemám s tim dopisom, in poterjujem njegove misli, kajti tudi jaz sem poznal učitelja, kateri je dobil to darilo, pa ni imel ne za slovenščino, ne za sadjerejo kaj zaslug. Akoravno se popolnoma ne spouuje namen rajnega Metelkota, me pa vendar le veseli, da je ta zavod še pri življenji, kajti gotovo sem si že mislil, ko ni bilo lansko leto od njega niti duha niti sluha, da ga je slana pobrala, kar se na učiteljskem polju tako rado godí. Tudi sem že večkrat v „Tovaršu“, bral, kako da se sedanji čas od učiteljev toliko zahteva, njih plača pa je še zmiraj na stari stopinji. To vprašanje je že vsakdanje, vendar naj tudi jaz kaj o njem govorim! Vprašam le: Kako se more učiteljem samo delo množiti, pri eni in ravno tisti plači, katero so pred za manji trud imeli? — Ako se nam delo množi in nalaga, naj se tudi skerbí za primerno plačo! sej tudi gospodarji svojim poslom, katerim večo delo nalagajo, jim tudi že poprej obljubijo večo plačilo, katero jim pa tudi gotovo dajo. Zakaj bi to tudi pri učiteljih ne bilo? O res ubogi smo učitelji! za vse druge potrebe je dosti denara, le kedar je treba učiteljem kaj dati, ga vedno

manjka. Bog sam ti ga vedi, kdaj bodo jeli tudi za učitelje denar kovati; mislim, da še niso tistega rudnika dobili, ko bojo iz—. Če ravno so, kar bi sleherni spoznati moral, ravno ljudski učitelji tiste osebe, ktere so njim, ki sedaj sedé v imenitnih in visocih službah, prvo podlago in stopinjo do njih izobraženosti postavili, po kateri so do njih sedanjih visokih služeb dospeli, vendar ga sedaj nobenega ni, kateri bi se spominjal začetnika svoje sreče (revnih učiteljev in njih britkega stanja). Dragi bratje in sodelalci na šolskim polji! Le pogum in poterpežljivost! Veselo upajmo, sej morda vendar pride čas, ko bo tudi pred naš prag posijalo milo solnce.

Naj ti, dragi Tovarš, še nekaj veselega za našo šolo naznamim. Pred nekoliko dnevi je dobil naš srenjski župan od c. k. glavarstva v Kranju povelje, da mora sadni vert za djansko podučevanje šolske mladine v sadjereji na primernem kraju napraviti. Silno me je razveselil ta ukaz, kajti zelo težko sem že sadnega verta pričakoval; samo mislil sem si, da se bo naš župan temu ukazu kaj ustavljal, ali zelo sem se motil. Glej, radovoljno ga je sprejel, in že imamo prostor odločen, kjer bo stala naša nova drevesnica. Upam z božjo pomočjo, da bo prihodnjo pomlad že nekoliko sadnega semena kalilo v tej novi drevesnici. Pa mislil si bo znabiti kdo iz med Tovarševih čitateljev, kako da jaz od nove drevesnice v Selcih govorim, ko je že deželna vlada v svoji okrožnici 28. maja l. 1866 št. 4152, ktero je knezoškofijska konzistorija 23. junija ravno t. l. vsem dekanijam in tudi ravnateljstvu c. k. normalke v Ljubljani razposlala, mnogo šol, kjer so drevesnice že vredjene imenovala, in v posnemo drugim šolam priporočila, in med timi je tudi selska šola. Res je, da je rajni moj prednik na svoje stroške drevesnico vzdrževal, ali koliko je ta drevesnica šolstvu koristila, vé le tisti, ki skuša. Le toliko rečem tukaj tistim učiteljem, kateri znabiti še na svoje stroške drevesnice vzdržujejo, da naj ne gledajo le na lastni dobiček in čast, marveč na korist in povzdigo šolstva! — Toliko za sedaj. Prihodnjic kaj drugega, ako je drago. Z Bogom! *)

M. Kovšca.

Iz Ljubljane. O načertu za šolski red in za red pri podučevanju v ljudskih šolah bodo po naročilu gospoda c. k. deželnega pervosednika posvetovali se ti le izvedenci: gg. vodja Karol Legat in Janez Rozman; učitelji glavnih šol gg.: France Lesjak, Mihael Putrè, Janez Eppich, Matevž Močnik in pervosednik učiteljskega društva za Kranjsko A. Praprotnik in zapisnikar pri tem društvu g. France Gerkman. Vodja temu oddelku bode gospod c. k. deželni nadzornik dr. A. Jarc.

— Ljubljansko mesto šteje po naj novejšem številjenji 23.032 prebivalcev. Zeleti bi bilo, da bi se tudi vedelo, koliko je tu za ljudsko šolo vgodne mladine.

— Razpis družbinih daril za l. 1871. V omiko slovenskega naroda in v povzdigo domače književnosti razpisuje družba sv. Mohora za prihodnje leto sledeča darila: a) sto in petdeset

*) Prosimo!

Vredn.

goldinarjev za najboljše gospodarsko delo n. pr. o živinoreji, domačem gospodinjstvu ali o kakem drugem važnišem gospodarskem predelu (razun sadjereje, poljedelstva in bučelarstva) — v obsegu blizo petih tiskanih pol. b) sto goldinarjev za štiri krajše izvorne pripovedi, vsakej po 25 goldinarjev v obsegu blizo $\frac{1}{2}$ tiskane pole in c) sto goldinarjev za štiri krajše podučne spise raznega zapopadka, vsakemu po 25 gold. v obsegu blizo $\frac{1}{2}$ tiskane pole.

Vsi spisi naj bodo prav leško umevni in zanimivi, da bodo mladino in sploh priprosto domače ljudstvo pošteno razveseljevali in olikovali. Vsi rokopisi naj se pošljejo družbi vsaj do 1. decembra 1870. brez podpisanega imena, katero naj se priloži v zapečatenem listu. Prisojena darila se izplačajo na Vodnikov dan (2. febr.) 1871.

V Celoveu 7. marca 1870.

Odbor dr. sv. Mohora.

— Podobe Janežičeve (fotografije) v navadni mali obliki dobivajo se v Celoveu pri vredništvu in založništvu „Besednika“ po 40 kr. Čisti donesek je namenjen za Janežičev spominek.

— Splošni zbor nemških učiteljev bode 8., 9. in 10. junija t. l. na Dunaji. Razgovori, ki so že zaznamovani, so ti le: 1) nemška narodna šola. (Po Diesterwegu.) 2) Ljudska šola, šola značaja. 3) Izobraževanje učitelja samega. 4) Kako naj se vravnajo izrejaljšča ali seminari za učitelje. 5) Zakaj naj se seminari za učitelje le v velikih mestih napravljajo. 6) Kako naj se ljudski šoli daje narodni pomen. 7) O društvu nemških učiteljev. S tem zborom bodé sklenjena tudi razložba učilnih pomočkov.

— Čeho-slovanski učiteljski zbor, kateri se že nekaj časa snuje, bode menda tudi letos prišel na versto.

— Nemško pedagogično društvo v Pragi je v seji 20. preteč. m. pretresovalo, ali bi bil kerščanski nauk v ljudski šoli zapovedan nauk, ali ne. Sklenilo se je: z vero in tudi s pedagogiko se vjema in tudi je dosledno po državni postavi 21. dec. 1867. l. in po verski postavi 24. maja 1868. l., da kerščanski naukjenja biti zapovedan nauk v ljudskih šolah, in želi se, da bi se kerščanski nauk le kot prost nauk učil v šolah.

Premembe v učiteljskem stanu.

Na Kranjskem. Podučitelj v Mengišu, g. Jan. Gregorič, se je odpovedal službi; na njegovo mesto je šel g. Bernard Janc, poterjeni pripravnik. G. Matej Germ, učitelj v Adlešicah, je za terdno postavljen.

Listnica. G. g. več učiteljem p. okraja: Vašega dopisa „Ljubi naš Tovars!“ „Tovars“ (akoravno rad) ne more sprejeti, ker se „Tov.“ ne vtika rad v pravde, ki se niso začele v njegovih listih. — Več drugim dopisnikom: Ne bodite hudi, da vam ne opravimo vseh postranskih naročil, ki nam jih dajete; velikrat smo zeló v zadregi s časom. Volja je sicer dobra, a moči nam manjka.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.